

Джерела

ВТС Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2001. – 1440 с. *ГГ* Гуцульські говірки: короткий словник / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; уклад. Г. Гузар [та ін.]; ред. Я. Закревська. – Львів: [Б. в.], 1997. – 232 с. *Грінч.* Словарь української мови / [упор. Б. Д. Грінченко]. – К.: Наук. думка, 1996-1997. Т. I-III. – К., 1996. Т. IV. – К., 1997. *Грabc.* Hrabec S. Nazwy geograficzne Naculsczyczyny / S. Hrabec. – Kraków: Wyd-wo PAN, 1950. – 264 s. *Дан.* Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині / О. К. Данилюк. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 105 с. *ЕСУМ* Етимологічний словник української мови: в 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук. – К.: Наукова думка, 1982 – 2006. – 5 т. *Мар. Марусенко* Т. А. Матеріали к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов) / Т. А. Марусенко // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). – М.: Наука, 1968. – С. 206-255. *Рудн.* Рудницький Я. Географічні назви Бойківщини // Українська Вільна Академія Наук. Серія: Назвознавство. – Ч. 23-24. – 1962. – 246 с. *СБГ* Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: у 2 ч. / М. Й. Онишкевич. – К.: Наук. думка, 1984. Ч. I: А-Н. – 495 с. Ч. II: О-Я. – 215 с. *СНГТК* Громко Т. В. Словник географічних термінів Кіровоградщини / Т. В. Громко, В. В. Лучик, Т. І. Поляруш. – К.; Кіровоград, 1999. – 244 с. *СУМ* Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 1 – 11. *Худ.* Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (відапеллятивні утворення) / М. Л. Худаш. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2006. – 452 с. *Чер.* Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско – Сумского Полесья / Е. А. Черепанова. – Сумы: Изд-во Сумского гос. ун-та, 1984. – 274 с. *Фасм.* Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. – М., 1964-1969. – 261 с.

УДК 811.111'1:159.95

МАРТИНЕК С. В.

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

ОПОЗИЦІЯ *US / THEM* В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ: ЗАСОБИ МОВНОЇ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

У статті з позицій когнітивного підходу розглянуто бінарну опозицію *US / THEM* у свідомості носіїв англійської мови. Дослідження спрямовано на виявлення засобів мовної концептуалізації цієї опозиції. Із цією метою використані результати асоціативного експерименту. Виявлено субстантивну й атрибутивну опозиції в межах основного протиставлення.

Ключові слова: бінарна опозиція, мовна концептуалізація, асоціативний експеримент, субстантивна опозиція, атрибутивна опозиція.

Мартинек С.В. Оппозиция *US / THEM* в английской лингвокультуре: способы языковой концептуализации. В статье с позиций когнитивного подхода рассматривается бинарная оппозиция *US / THEM* в сознании носителей английского языка. Исследование направлено на выявление средств языковой концептуализации этой оппозиции. С этой целью использованы результаты ассоциативного эксперимента. Обнаружены субстантивная и атрибутивная оппозиции в пределах основного противопоставления.

Ключевые слова: бинарная оппозиция, языковая концептуализация, ассоциативный эксперимент, субстантивная оппозиция, атрибутивная оппозиция.

Martinek S.V. Opposition *US / THEM* in English language and culture: means of linguistic conceptualisation. The article investigates, from the cognitive approach, the *US/THEM* opposition in the consciousness of English native speakers. The study aims to reveal the means of its language conceptualisation. An associative experiment has been used for the purpose. The substantive and attributive subtypes of the opposition have been revealed.

Keywords: binary opposition, language conceptualisation, associative experiment, substantive opposition, attributive opposition.

Складно точно встановити, коли людство вперше звернулося до вивчення бінарних опозицій. Принаймні, європейська думка неодноразово поверталася до них у різні періоди свого розвитку. Так, Аристотель у своїй «Метафізиці» згадує про те, що піфагорійці виокремлювали десять пар протилежностей, зокрема, *парне і непарне, праве і ліве, чоловіче і жіноче, пряме і криве, світло і тьма, хороше і погане* тощо [Аристотель 1976, с. 76]. У Парменіда знаходимо протиставлення *буття і становлення, знання і думки, часу і вічності* [Парменид 1989]. К.Г. Юнг, аналізуючи мову текстів середньовічних алхіміків [1956/1997, с. 19], виділяє в них низку протилежностей, що утворюють *coniunctio*: це *humidum* (вологий) – *siccum* (сухий), *frigidum* (холодний) – *calidum* (теплий), *superiora* (верхній, вищий) – *inferiora* (нижчий), *spiritus* – *anima* (дух–душа) – *corpus* (тіло), *coelum* (небо) – *terra* (земля), *ignis* (вогонь) – *aqua* (вода), *Ponim* (добрий) – *malum* (злий), *manifestum* (відкритий) – *occultum* (окультний; також *celatum*, прихований), *oriens* (Схід) – *occidens* (Захід), *vivum* (живий) – *mortuum* (мертвий, інертний), *masculus* (чоловічий) – *foemina* (жіночий) тощо. В іншій праці

К.Г. Юнг писав про існування певного «набору зразків свідомості», серед яких «дуальність; опозиція світла і темряви, верхнього і нижнього, правого і лівого; з'єднання протилежностей у третьому» тощо [Юнг 2002, с. 49]. Ці ідеї вплинули на К. Леві-Строса [див. Леві-Стросс 2001], який переніс бінарні опозиції у сферу етнології та використав їх для виявлення фундаментальних структур людської свідомості та культури.

Однак, у працях Ж. Дерріди [див. Derrida 1977] метод бінарних опозицій зазнав істотної критики. Головна ідея запропонованого Ж. Деррідою методу деконструкції полягає в оберненні традиційних бінарних опозицій західного дискурсу, розкритті їхньої асиметрії, змін в ієрархії та переміщеннях членів опозиції, часто у формі нового й розширеного визначення. Із цією метою він вводить поняття *Différance*, яке, завдяки зміненому написанню слова *différence*, означає вже не просто відмінність, а те, що можна назвати джерелом відмінностей, їхньою грою, відмінностями між відмінностями.

Утім, процеси, що відбуваються в структурі бінарних опозицій, розвиток асиметрії, зміни в ієрархії членів або переміщення одного з термінів опозиції тощо не скасовують самого факту існування бінарних опозицій, а тим більше – дії когнітивного механізму протиставлення і його взаємодії з іншими когнітивними механізмами. І власне Когнітивна Лінгвістика (написання цього терміна з великої літери використовують у європейській та американській традиції для позначення вужчого наукового напрямку, зусилля представників якого скеровано на дослідження природної мовної категоризації, структур репрезентації знань у свідомості мовців, дії когнітивних механізмів і відображення їх у мові, питання про релятивізм і концептуальні універсали тощо [див. Geeraerts, Cuyskens 2007, с. 4]), відкриває нові перспективи в дослідженні бінарних опозицій.

Об'єктом дослідження статті є бінарна опозиція *свого* ↔ *чужого* в англійській лінгвокультурі, а **предметом** – особливості її концептуалізації в англійській мові. **Метою** дослідження є встановлення основних засобів мовної концептуалізації опозиції *свого* й *чужого* в англійській лінгвокультурі. Для досягнення цієї мети необхідне вирішення таких **завдань**: аналіз форм концептуалізації цього протиставлення у системі займенників різних розрядів і виокремлення двох підтипів - субстантивного й атрибутивного - у цьому протиставленні. В останні роки більшість учених, що працюють у сфері Когнітивної Лінгвістики, наголошують на необхідності перевірки психологічної релевантності запропонованих гіпотез за допомогою використання корпусів, експериментальних методів психолінгвістики тощо [Talmy 2003, с. 5; див. також Geeraerts, Cuyskens, 2007; Heylen, Tummers, Geeraerts 2008 та ін.]. Тому дослідження проведено на матеріалі ЕАТ, у якому подано результати, отримані **методом** асоціативного експерименту (далі АЕ). Очевидно, що асоціативні реакції носять не випадковий характер: ретельний аналіз показує, що їх можна розглядати як відображення корелятивних концептуальних структур людської свідомості, а частотність реакцій дає змогу опосередковано визначити ступінь значущості цих структур або їх певних аспектів для носіїв мови і культури [див. детальніше Martinek 2008].

Протиставлення *свого* й *чужого* є одним із найважливіших для людини. Причому це протиставлення реалізується у двох аспектах: коли йдеться про членство у певній спільноті й коли йдеться про власність (у широкому розумінні цього слова). Про важливість першого із зазначених аспектів свідчить, зокрема, його активне використання в політичному дискурсі з метою маніпуляцій, що робить дослідження цієї опозиції особливо актуальним. Так, Т. Ван Дейк пише про використання емоційних подій для впливу на ментальні моделі людей у термінах сильної поляризації між *Us* (добрі, невинні) і *Them* (погані, винні) у засобах масової інформації [Van Dijk 2006, с. 373]. Серед стратегій, які використовують на різних рівнях дискурсу, Т. Ван Дейк виокремлює такі: позитивної самопрезентації та негативної репрезентації інших; вибір теми; відбір жанрів мовленнєвих актів (наприклад, захист або звинувачення), що містять імплікатуру *Us* «хороші», *Them* «погані»; вибір способу викладу інформації (узагальнено або деталізовано, експліцитно або імпліцитно), відбір лексичних (із позитивною оцінкою про *Us* і з негативною - про *Them*) і синтаксичних (активні або пасивні конструкції, риторичні фігури) засобів тощо [Van Dijk 2006, с. 373].

Для позначення цього протиставлення Т. Ван Дейк в основному використовує форми об'єктного відмінка особових займенників 1-ї та 3-ї особи *Us* і *Them*: «...*he* (*Tony Blair – C.M.*) *construes the well-known polarized opposition between Us (democracies) and Them (dictatorship), thereby politically implying that those who are opposed to the war might be accused of supporting Saddam Hussein – trying, in this way, to silence opposition*» [Van Dijk 2006, с. 377]. Іноді Т. Ван Дейк використовує також невизначений займенник (indefinite pronoun) *Others*: «*The overall strategy of positive self-presentation and negative otherpresentation is very typical in this biased account of the facts in favour of the speaker's or writer's own interests, while blaming negative situations and events on opponents or on the Others (immigrants, terrorists, youths, etc.)*» [Van Dijk 2006, с. 373].

Оскільки особовим займенникам «властива вказівка з орієнтацією на того, хто говорить», кожна група «об'єднується в досить складну систему за типом вказівки на ступінь віддаленості від того, хто говорить»; особові займенники 1-ї та 2-ї особи займають особливе положення порівняно з особовими займенниками 3-ї особи, оскільки ці останні відносяться як до людей, так і до предметів та явищ, тоді як займенники 1-ї та 2-ї особи використовуються лише для вказівки на людей (за винятком випадків персоніфікації) [див. Походня 1981, с. 100–101]. Ці семантичні особливості особових займенників проявляються в їхній здатності виступати засобом мовної концептуалізації зазначеного протиставлення, а результати АЕ дають змогу встановити, які саме форми особових (або інших) займенників є основним засобом концептуалізації зазначеного протиставлення у свідомості носіїв англійської мови.

Для особового займенника 1-ї особи в називному відмінку *I* найчастотнішими є реакції *am* 30%, *me* 30%, для стимулу у формі 1-ї особи множини *we* – реакція *us* 34%; а доля реакцій-опозитів для зазначених стимулів була порівняно меншою: *I – you* 11%; *we – they* 14%, *you* 7%, *them* 5% тощо. Інші займенникові реакції (*I – we* 3%, *him* 1%; *we – every* 1%, *everyone* 1%, *who* 1%), у зв'язку з їхньою невисокою частотністю, важко вважати такими, що утворюють системну опозицію. Реакції на займенники 3-ї особи однини у формі називного відмінка виявляють, у першу чергу, протиставлення за гендерною ознакою: *he – she* 74%; *she – he* 39%. Для займенника 3-ї особи множини в називному відмінку *they* найчастотнішу реакцію становить форма непрямого відмінка цього займенника *them* 24%, а опозити *us* 15%, *we* 10% є менш частотними. Єдиним винятком є займенник 2-ї особи *you* у формі називного відмінка, найчастотнішою реакцією на який є опозит *me* 77% (пор. також *I* 5%, *and me* 1%). Висока частотність цих реакцій свідчить про значущість міжособистісних контактів для індивіда, певної опозиційності учасників комунікативного акту.

Реакції на стимул *Others* засвідчують, що цей займенник не є основною формою концептуалізації згаданої опозиції, оскільки найчастотніша реакція *them* 21%, викликана цим стимулом, відсилає нас до головного засобу концептуалізації співвідносного члена протиставлення *Us↔Them*, а реакції, які можна вважати опозитами (*me* 8%, *us* 2%), не є достатньо частотними.

Натомість особові займенники у формі непрямого відмінка викликають більше реакцій-опозитів, причому вони є найчастотнішими серед отриманих реакцій: *me – you* 42%, *us* 5%, *them* 2%, *she* 1%, *thee* 1%, *they* 1%; *him – her* 76%, *he* 2%, *you* 2%; *her – him* 22%; *us – them* 36%, *we* 29%, *you* 13%, *our* 1%, *they* 1%; *them – us* 52%, *me* 1%, *we* 1%. Проте для займенників 1-ї особи однини найважливішим є протиставлення учасників комунікативної взаємодії, а для 3-ї особи однини – протиставлення за гендерною ознакою.

Отже, реакції на стимули у формі 1-ї та 3-ї особи множини у формі непрямого відмінка експлікують протиставлення між тими, хто належить до певної спільноти, і тими, хто не входить до неї, а тому саме ці форми становлять головний засіб мовної концептуалізації протиставлення *свій↔чужий* у першому, субстантивному, аспекті.

Другий аспект протиставлення *свого* й *чужого* тісно пов'язаний із категорією посесивності. Основним засобом концептуалізації цього протиставлення в англійській мові виступають присвійні займенники, проте в англійській мові немає корелятивного

позаособового займенника *свій* (*свой, swój* тощо), «замість нього вживається присвійний займенник особи-діяча» [Походня 1981, с. 111]. Для іншого члена опозиції, який у слов'янських мовах позначається прикметником *чужий* (*чужой, obcu* тощо), в англійській мові також використовують займенникову форму. Наприклад, Т. Ван Дейк уживає форми займенників (а саме possessive determiner) 1-ї та 3-ї особи множини для вказування на приналежність певних речей або характеристик до одного з членів протиставлення, наприклад: «*Discursively, manipulation generally involves the usual forms and formats of ideological discourse, such as emphasizing **Our** good things, and emphasizing **Their** bad things*» [Van Dijk 2006, с. 359]. Трапляється також уживання поєднання присвійного займенника (possessive determiner) *Our* і невизначеного займенника (indefinite pronoun) *Others*: «*That is, they do this by emphasizing 'Our' fundamental values (freedom, democracy, etc.) and contrast these with the 'evil' ones attributed to **Others***» [Van Dijk 2006, с. 374].

В'яч. Вс. Иванов пише про «одну з найбільш вражаючих рис категорії посесивності», якою є те, що всередині цієї категорії «сфери впливу» розподіляються відповідно до учасників акту мовлення, тобто у світі є те, що належить мовцю (або мовцям), слухачу (слухачам) і всім іншим; і власне ця ідея створює підґрунтя системи присвійних займенників, через яку мови світу виражають відношення посесивності [Иванов 1989, с. 5-6]. Посесивні відношення в англійській мові виражають дві групи займенників: possessive determiner (*my, our, your* тощо) і possessive pronoun (*mine, ours, yours* тощо). Аналіз результатів АЕ з носіями англійської мови дає змогу встановити, які із цих займенників слугують засобом концептуалізації протиставлення *свого*↔*чужого* в англійській мові. Для займенників 1-ї особи однини реакції, які експлікували значення протиставлення різного напрямку (від себе до співрозмовника/ів або до третіх осіб), виявилися не найчастотнішими: possessive determiner *my – your* 11%, *yours* 4%, *their* 1%, *theirs* 1%, *thy* 1% тощо; possessive pronoun *mine – his* 3%, *thine* 3%, *hers* 2%, *everyone's* 1%, *theirs* 1% тощо. Для займенників 1-ї особи множини відношення протиставлення є важливішими: possessive determiner *our – your* 19%, *mine* 7%, *yours* 7%, *my* 6%, *their* 6%, *ours* 5%; possessive pronoun *ours – yours* 45%, *mine* 15%, *theirs* 9% тощо. Тому можна говорити про різні напрямки протиставлення: між індивідом і його «опонентом» (реакції у формі 2-ї особи), між індивідом та іншими (реакції у формі 3-ї особи множини, рідше однини). Займенник 2-ї особи викликав достатню кількість реакцій-опозитів у формі однини та множини 1-ї особи й лише одну реакцію у формі 3-ї особи однини: possessive determiner *your – mine* 21%, *my* 17%, *our* 4%, *ours* 2%, *his* 1% (possessive pronoun *yours* в ЕАТ відсутній). Для займенників 3-ї особи однини найважливішим виявляється протиставлення за гендерною ознакою: *her – his* 29%; *his – hers* 64%, *her* 13%. Реакції на займенникові стимули у формі 3-ї особи множини експлікують значуще протиставлення *свого*↔*чужого* для цієї форми: possessive determiner *their – our* 26%, *ours* 8%, *his* 5%, *mine* 5%, *your* 3%, *hers* 1%, *my* 1%; possessive pronoun *theirs – ours* 52%, *mine* 26%, *yours* 10%, *his* 4%, *hers* 1%.

Отже, можна говорити про існування в англійській лінгвокультурі двох типів протиставлення: субстантивного, основним засобом концептуалізації якого є форми непрямого відмінка особових займенників 1-ї та 3-ї особи у формі множини, та атрибутивного, засобом концептуалізації якого є присвійні займенники (переважно possessive pronoun) 1-ї та 3-ї особи у формі множини. Дослідження концептуальних структур у свідомості носіїв мови й культури із застосуванням методу асоціативного експерименту дозволяє одержати психологічно релевантні результати. Подальші дослідження треба проводити в напрямку встановлення взаємодії опозиції *свого*↔*чужого* з іншими базовими опозиціями англійської лінгвокультури.

Література

- Аристотель. Метафизика / Аристотель // Аристотель. Сочинения в четырех томах. – Т.1. – М.: Изд-во социально-экономической литературы «Мысль», 1976. – 560 с. Иванов Вяч. Вс. Синхронная и диахроническая типология посесивности / Вяч. Вс. Иванов // Категория посесивности в славянских и балканских языках / Ин-т славяноведения и балканистики; Отв. ред. Вяч. Вс. Иванов. – М.: Наука, 1989. – С. 5-43. Леви-Стросс К. Структурная антропология / К. Леви-Стросс. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс (Серия «Психология без границ»), 2001. – 512 с. Парменид. О природе / Парменид // Фрагменты из

произведений ранних греческих философов. Ч.1. От эпических теокосмогоний до возникновения атомистики. - М.: Наука.1989. - С. 296. Походня С.І. Займенник / Софія Іванівна Походня// Порівняльні дослідження з граматики англійської, української, російської мов. Відп. ред. Ю.О. Жлуктенко. - К.: Наукова думка, 1981. - С. 95-128. Юнг К.Г. *Mysterium Coniunctionis* / Юнг К.Г. - М.: Рефл-Бук; Киев: Ваклер, 1997. - 688 с. Юнг К.Г. Паттерны поведения и архетипы / К.Г. Юнг // К.Г. Юнг. О природе психе. - М.: Рефл-Бук; Киев: Ваклер, 2002. -С. 7-94. *Derrida J. Of Grammatology* / Jacques Derrida. - Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press 1977. . - 410 p. *Geeraerts D., Cuycckens H. Introducing cognitive linguistics* / Geeraerts D., Cuycckens H. // Geeraerts D., Cuycckens H. (Eds.) *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. - Oxford University Press US, 2007. - P. 3-24. *Heylen K., Tummers J., Geeraerts D. Methodological issues in corpus-based Cognitive Linguistics* / Heylen K., Tummers J., Geeraerts D. // Kristiansen G., Dirven R. (Eds.) *Cognitive sociolinguistics: language variations, cultural models, social systems* / K.Heylen, J.Tummers, D.Geeraerts.- Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 2008. - P. 91-128. *Kiss G., Armstrong Ch., Milroy R., Piper J.R.I. The Edinburgh Associative Thesaurus* / Kiss, George, Christine Armstrong, Robert Milroy and J.R.I. Piper: [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eat.rl.ac.uk/> - EAT *Martinek S. Opozycja swój / obcy w świadomości współczesnych rodzimych użytkowników języka i kultury ukraińskiej* / Martinek Swietlana // *Etnoligwistyka*. - № 20. - Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2008. - S. 281-296. *Talmy L. Concept structuring systems: Toward a cognitive semantics (Language, Speech, and Communication)* / Leonard Talmy. - Vol. 1. - Cambridge (Mass.); London: A Bradford Book: The MIT Press 2003. - 565 p. *Van Dijk T. A. Discourse and manipulation* / Teun A. Van Dijk // *Discourse & Society*. - 2006 - Vol. 17(2) - P. 359-383. [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse and manipulation.pdf>.

УДК 811.161.1' 367.625

МАЦЕГОРА І. Л.

(Запорожский национальный университет)

РЕАЛИЗАЦИЯ ДИАЛЕКТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ РУССКОЙ РЕЧИ В ЭКРАНИЗАЦИЯХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ 70-80-х гг. XX СТ.

В статье рассматривается реализация диалектных особенностей русской речи в экранизациях художественных произведений 70-80-х гг. XX ст. На материале известных картин анализируются речевые портреты персонажей, служащие средством индивидуализации образов главных героев. Выявлены наиболее типичные фонетико-фонологические черты, характеризующие диалектную основу лингвостилистического пространства анализируемых произведений.

Ключевые слова: диалект, фонемный состав, вокализм, русский диалектный язык, эпентеза, диереза, протеза

Мацегора І. Л. Реалізація діалектних особливостей російського мовлення в екранізаціях художніх творів 70-80-х рр. XX ст. У статті розглянуто реалізацію діалектних особливостей російського мовлення в екранізаціях художніх доробків 70-80-х рр. XX ст. На матеріалі відомих картин проаналізовані мовленнєві портрети персонажів, які слугують засобом індивідуалізації образів головних героїв. Виявлено найбільш типові фонетико-фонологічні риси, які характеризують говіркову основу лінгвостилістичного простору аналізованих творів.

Ключові слова: говірка, фонемний склад, вокалізм, російська діалектна мова, епентеза, діереза, протеза.

Matsegora II Implementation of dialect features in the film adaptations of Russian speech artworks 70 -80-'s. XX century. The article discusses the implementation of dialect features in the film adaptations of Russian speech artworks 70 -80-'s. XX century . Famous paintings on the material analyzed speech character portraits serving means of individualization of images of the protagonists. Identified the most common phonetic- phonological features characteristic dialect basis linguo-stylistic space analyzed works.

Key words: dialect, phonemic composition, vocalism, Russian dialect language , epenthesis , diaeresis , prosthesis

Состояние современного русского языка в середине-конца XX ст., изменения, которые в нем активно происходят, нуждаются во внимательном изучении и освещении с целью выработки оценок и рекомендаций с позиций объективности и исторической целесообразности. Динамика языкового развития столь ощутима, что не оставляет равнодушных ни в кругу лингвистической общественности, ни в среде журналистов и публицистов, ни среди обычных граждан, которые профессионально не связаны с изучением языка.

В последние два десятилетия появился ряд лингвистических работ, посвящённых изучению состояния русского языка в к. XX– нач. XXI столетия и происходящих в нём изменений. Авторы этих работ исследуют новшества в лексике русского языка, например [Горячева 2009; Ермакова 2000], в семантике, словообразовании, грамматике [Ермакова 1996; Земская 2004], в стилистических характеристиках слова и в соотношении функциональных стилей и речевых жанров [Карасик 1992], в стереотипах речевого поведения [Колесов 1998; Костомаров 1999]. В этих работах отмечаются социальные причины происходящих изменений. Как следствие этих процессов происходит, по мнению Б.Ю. Нормана, «смягчение литературной нормы» [цит. по: Жукова 2001, с. 67], допущение в литературный речевой оборот таких средств, которые до недавнего времени считались